

Katedra za antičku provincijalnu i ranokršćansku arheologiju

Odsjek za arheologiju

Filozofski fakultet

Sveučilište u Zagrebu

Mirjana Sanader, Domagoj Tončinić, Dino Demicheli, Iva Kaić, Vinka Bubić

UPUTE ZA IZRADU PISANIH RADOVA

Tijekom studija studenti na Katedri za antičku provincijalnu i ranokršćansku arheologiju pišu proseminarske, seminarske i magistarske radove.

Proseminarski rad pišu studenti preddiplomskog studija arheologije. Pisanje proseminarskog rada njihov je prvi susret s pisanjem znanstvenih radova te predstavlja pripremu za pisanje seminarskih radova. Osnovna je svrha pisanja proseminarskog rada osposobljavanje studenata da samostalno obrade zadanu temu, da samostalno potraže stručnu literaturu služeći se pretraživanjem knjižničnih kataloga i baza podataka, te da usvoje osnove metodologije pisanja stručno-znanstvenog rada. Svojim opsegom proseminarski rad obuhvaća 10-25 stranica teksta (uključujući likovne priloge i popise kratica, izvora i literature).

Seminarski rad studenti pišu na diplomskome studiju arheologije. Svrha seminarskog rada jest da studenti nastave usavršavati tehnike pisanja stručno-znanstvenoga rada te da dodatno prošire znanja usvojena na predavanjima iz kolegija koje slušaju. Preporučeni je opseg seminarskog rada 20-40 stranica teksta (uključujući likovne priloge i popise kratica, izvora i literature). Treba istaknuti da samo zadovoljavajuće napisan seminarski rad studentima omogućuje pristupanje izradi magistarskog rada.

Magistarski rad predstavlja završni pisani rad koji studenti diplomskoga studija arheologije na smjeru antike pišu u 4. semestru studija. Magistarski rad je stručno-

znanstveni rad koji studenti pišu uz vodstvo profesora-mentora. U ovome radu studenti trebaju primijeniti sva prethodno stečena znanja iz metodologije pisanja stručno-znanstvenoga rada zajedno sa samostalnom, stručnom obradom teme rada. Od studenata se očekuje da se samostalno služe svom domaćom i inozemnom literaturom koja je relevantna za temu njihova rada, te da obrade samu temu na odgovarajući znanstveno-stručan način. Preporuča se da opseg magistarskog rada iznosi 70-100 stranica teksta (uključujući likovne priloge i popise kratica, izvora i literature).

Zašto citirati?

Citiranje izvora podataka leži u osnovi svakog znanstvenog rada. Ono što pripada tuđem autorstvu mora biti kao takvo označeno i na pravilan način citirano. Nepotpuno ili netočno citirani podaci ukazuju na površnost i kao takvi utječu na ocjenu rada.

Plagijat jest svako preuzimanje teksta, dijelova teksta, ideja i spoznaja bez navođenja izvora, odnosno bez citiranja originalnog rada i izvornih autora toga teksta. Time tuđi tekst predstavljamo kao vlastiti te prisvajamo tuđi rad. Posljedice ovakvog postupka su zakonski određene i mogu biti drastične.

Kako citirati?

Kada citiramo, odnosno navodimo izvor odakle smo preuzeli informacije koje iznosimo u svome radu, služimo se sljedećim postupcima:

a) Izravno navođenje

Ovaj postupak podrazumijeva da prenosite doslovnu rečenicu ili odlomak iz rada nekog drugog autora, ili pak da u svoju vlastitu rečenicu umećete doslovno prenesenu rečenicu ili odlomak iz rada nekog drugog autora. Ovaj se postupak obično koristi kada želite navesti neki citat koji je posebno važan ili ilustrativan za temu vašeg rada. Doslovno preneseni tekst **uvijek** morate odvojiti navodnim znakovima te načiniti bilješku / fusnotu u kojoj citirate autora, njegovo djelo, mjesto i godinu izdanja te stranicu s koje ste preuzeli taj tekst. Sami tekst u navodnicima mora biti identičan originalu. Ako ispuštate

dio originalnog teksta onda unutar navodnika na mjesto ispuštenog teksta umetnite oznaku [...].

Primjer:

Prema Marinu Zaninoviću "padine hvarske gradine, kao i dio grada među zidinama Groda, mjesto su nalaza najvećega broja grčkih, "ilirskih" i rimskih novaca".¹

b) Neizravno navođenje ili parafraziranje

Neizravno navođenje ili parafraziranje postupak je kojim se vlastitim riječima prenose ideje i podaci koje je napisao neki drugi autor. To je najčešći i najpreporučeni postupak u pisanju znanstvenog rada, no ujedno je i najosjetljiviji. Naime, tuđe ideje i znanstvene spoznaje trebate prenijeti vlastitim riječima tako da zadrže smisao i točnost originala. Prilikom parafraziranja nije dovoljno samo malo promijeniti redoslijed riječi ili interpunkciju u rečenici u odnosu na original, već je nužno napisati posve novi tekst kako bi se izbjegla mogućnost plagiranja originala. Pritom **uvijek** u bilješci morate citirati originalni rad odnosno navesti podatke o autoru, naslovu, mjestu i godini izdanja te stranici originalnog rada iz kojeg ste preuzeli podatke koje prenosite vlastitim riječima i vlastitim jezičnim stilom.

Primjer:

Već je zarana zamijećeno da ni na jednom drugom nalazištu na području rimske provincije Dalmacije nije zabilježen toliki broj nadgrobnih spomenika aktivnih vojnika VII. legije kao na širem području Garduna. Iz toga je izveden zaključak da je ovdje morao biti stalni logor VII. legije za vrijeme njenog boravka u rimskoj provinciji Dalmaciji (Ritterling 1924–25: 1617–1618; Betz 1938: 8–9).²

1. Izgled sloga

Pismeni rad piše se računalnim slogom Times New Roman 12 za tekst i 10 za bilješke. Prored teksta i bilješki treba biti 1.5, a rub na svim stranama 3 cm.

¹ M. Zaninović, *Heraclea Pharia*, u: M. Zaninović, *Od Helena do Hrvata*, Zagreb 1996, 51.

² Odlomak je preuzet iz: D. Tončinić, *Votivna ara iz Tilurija*, *Opuscula archaeologica* 28, 2004, 147-157. Citirani se odlomak nalazi na str. 148 spomenutoga rada.

1. Obavezni dijelovi svakog pisanog rada

Naslovna stranica

Sadržaj

Uvod

Naslovi i podnaslovi odnosno poglavlja vezana uz temu rada

Zaključak

Popis slika

Popis kratica (ako ste koristili kratice u tekstu rada)

Popis izvora (ako ste koristili antičke izvore)

Popis literature

Sažetak i ključne riječi

Abstract, key words (sažetak i ključne riječi prevedene na engleski jezik)

2. Naslovna stranica

Na sljedećoj stranici preuzmite izgled naslovne stranice i upišite osobne podatke i naslov pisanoga rada.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za arheologiju

Ivana Lučića 3

Ime i prezime studenta

NASLOV PISANOG RADA

Proseminarski rad / Seminarski rad / Magistarski rad

Naziv kolegija

Mentor:

Titula, ime i prezime mentora

Zagreb, mjesec kalendarska godina

3. Sadržaj

- sadržaj s jasnom strukturom naslova i podnaslova dolazi na treću stranicu seminara
- sadržaj mora sadržavati naslove svih poglavlja u seminarskom radu i stranice na kojima poglavlje počinje.

4. Bilješke:

- Bilješke se pišu kao fusnote na dnu stranice na kojoj se javljaju i označene su rednim brojevima. U jednoj bilješci može se navesti više autora (ako ste koristili njihove tekstove) kao i Vaši argumentirani komentari.
- Razlikujemo način na koji se citiraju:

a) monografije:

- Inicijal imena autora i prezime autora, *naslov monografije u kurzivu*, mjesto i godina izdanja, stranica s koje se citira.³
- Ako je monografija izašla u nekom poznatom nizu upotrebljava se utvrđena i opće prihvaćena kratica npr. BAR (British Archaeological Reports).

b) članci u časopisima

- Inicijal imena autora i prezime autora, *Naslov članka u kurzivu*, Naslov časopisa i njegov broj, godina izdanja, stranica s koje se citira.⁴

c) poglavlja u knjigama i zbornicima:

- Inicijal imena autora i prezime autora, *Naslov poglavlja u kurzivu*. U: Inicijal imena i prezime autora ili inicijal imena i prezime urednika (ur.), *Naslov knjige u kurzivu*, mjesto i godina izdanja, stranica s koje se citira.⁵

³ M. Sanader, *Antički gradovi u Hrvatskoj*, Zagreb 2001, 21.

⁴ M. Sanader, *Tilurij – rimski vojni logor. Prethodno izvješće s arheoloških istraživanja u sezoni 2000.*, *Opuscula archaeologica* 25, 2001, 186.

⁵ Z. Šimić-Kanaet, *Keramika*, u: M. Sanader, *Tilurium I. Istraživanja – Forschungen 1997.-2001.*, Zagreb 2003, 121; D. Demicheli, *Neobjavljeni antički natpisi iz muzeja Cetinske krajine i Zbirke Franjevačkog samostana u Sinju*, u: A. Librenjak, D. Tončinić (ur.), *Arheološka istraživanja u Cetinskoj krajini*, Zagreb-Sinj 2011, 72; I. Kaić, V. Bubić, *Oratorium A and other 4th century Christian buildings in Salona*, u: D. Bojović (ur.), *Saint emperor Constantine and Christianity*, Niš 2013, 463-464.

d) enciklopedije i leksikoni:

- Naslov enciklopedije ili leksikona i broj sveska (mjesto i godina izdanja) stranica s koje se citira s.v. Naslov enciklopedijske jedinice (inicijal imena autora i prezime)⁶

e) web-stranice:

- Podatke s interneta u pravilu ne treba koristiti kao izvor znanstvenih informacija već ih treba provjeriti u tiskanim znanstvenim publikacijama i zatim te publikacije citirati u pisanome radu.

- S interneta se najčešće preuzima likovni materijal, i tada se navode inicijal imena autora i prezime autora ako su navedeni na stranici, Naslov teksta, potpuna web adresa (datum kad je zadnji put korištena).⁷

- Podaci s wikipedije mogu poslužiti kao polazna točka istraživanja ili kao početni izvor informacija, no nije preporučljivo citirati wikipediju kao izvor podataka u znanstvenome radu! Wikipedija je slobodno uređena enciklopedija čiji se članci mogu stalno uređivati i ne prolaze znanstvenu recenziju prije objavljivanja za razliku od tiskanih enciklopedija i znanstvenih publikacija. Kada nađete na korisne informacije na wikipediji, potražite ih u nekom znanstveno recenziranom izvoru i zatim njega citirajte.

- Ako citirate radove znanstvenih publikacija koje su isključivo i jedino objavljene na internetu i koje nemaju svoju tiskanu verziju, onda obavezno morate citirati web adresu s koje ste preuzeli te radove.

- Ako pak citirate radove koji predstavljaju elektroničku inačicu tiskanih publikacija (npr. članci u pdf formatu preuzeti s neke baze podataka poput Jstor-a ili s portala Hrčak), nije potrebno da u bilješkama i popisu literature navodite te baze, već radove citirajte na isti način kao što biste citirali njihovu tiskanu verziju.

f) Uzastopno citiranje istoga teksta

- Ako neki tekst citirate više od jednog puta na različitim mjestima u radu, tada trebate koristiti skraćenicu koju ćete najaviti u bilješci koristeći opasku: **Dalje u tekstu Prezime autora, godina izdanja teksta.**⁸

⁶ RE XII (1924-1925) 1614-1629 s. v. Legio (E. Ritterling)

⁷ <http://wp.ffzg.unizg.hr/apra/arheoloska-istrazivanja/tilurium/> (07.03.2014.)

- **Skraćenica** se sastoji od prezimena autora, godine izdanja teksta i stranice koju citirate.⁹

- Kada dva ili više puta zaredom citirate isti tekst onda upotrijebite kraticu **ibid.**¹⁰ ako citirate isto djelo i istu stranicu kao u prethodnoj bilješki, ili **ibid., broj stranice**¹¹ ako citirate isto djelo ali drugu stranicu u odnosu na prethodnu bilješku.

5. Popis slika

- Slike koje se nalaze u pisanome radu trebaju biti označene brojevima (Sl. 1, Sl. 2...).

- Svaka slika treba biti opisana, odnosno treba se navesti što slika prikazuje.

- Uz slike pokretnih arheoloških predmeta osim opisa i vrste materijala treba navesti mjesto nalaza, mjere, datum nastanka kao i mjesto čuvanja (grad i muzej)

- **U popisu slika za svaku sliku u zagradi mora biti navedeno odakle je preuzeta.**

Primjer:

Sl. 1 – Tilurium 98-99, Sonda A, zapadni profil (M. Sanader, *Tilurium I. Istraživanja – Forschungen 1997.-2001.*, Zagreb 2003, 74, sl. 67.)

Sl. 2 – Istraživanje augusteja u Naroni 1997. g. (M. Sanader, *O antičkoj provincijalnoj arheologiji u Hrvatskoj, s naglaskom na gospodarstvu*, *Opuscula archaeologica* 30, 2006 [2008], 165, sl. 4 - autor: T. Seser)

6. Popis kratica

- Ako prilikom citiranja slika, časopisa, enciklopedijskih izdanja i leksikona koristite kratice, onda popisu literature prethodi popis kratica.

- Popis kratica sastavlja se abecednim redom.

- Ako koristite kratice, onda to moraju biti kartice općeprihvaćene u znanstvenoj literaturi. Popis kratica možete naći na sljedećoj web adresi:

⁸ D. Tončinić, *Spomenici VII. legije na području rimske provincije Dalmacije*, Split 2011, 20. Dalje u tekstu Tončinić 2011.

⁹ Tončinić 2011, 21.

¹⁰ ibid.

¹¹ ibid., 24.

http://www.dainst.org/medien/de/richtlinien_abbreviations_english.html

Primjer:

Opusc. archaeol. (Zagreb)

Opuscula archaeologica, Zagreb

RE

Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft, Stuttgart 1893-1978.

7. Popis izvora

- Ako u seminaru citirate antičke ili druge izvore, onda popisu literature mora prethoditi i popis izvora.

- Kada u seminaru citirate antičke ili druge izvore, nakon imena antičkog autora ili izvora slijedi citat u zagradi unutar teksta, ne u fusnoti, ime autora i/ili naziv djela, redak ili ulomak citiranog teksta. Kada poimence u rečenici navedete autora, onda je dovoljno u zagradi pored njegova imena navesti samo naslov njegova djela koje citirate.

Primjer:

"Plinije (*HN* III 142,143) navodi i broj obiteljskih zajednica (*decuriae*) od kojih su se sastojala pojedina plemena."¹²

- Za imena i djela antičkih autora uvijek se koriste uvriježene kratice koje možete naći u bilo kojem izdanju *The Oxford Classical Dictionary* dostupnom u knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

<http://koha.ffzg.unizg.hr/cgi-bin/koha/opac-search.pl?q=The+Oxford+Classical+Dictionary+>)

- Popis citiranih izvora sastavlja se abecednim redoslijedom prema imenu autora ili početnom slovu naslova djela.

- Ako ste koristili izvore napisane na izvornom jeziku (latinskom, grčkom, hebrejskom...), tada je dovoljno da u zagradi unutar teksta navedete ime autora i naslov djela.

¹² M. Sanader, *O antičkoj provincijalnoj arheologiji u Hrvatskoj, s naglaskom na gospodarstvu*, *Opusc. archaeol. (Zagreb)* 30, 2006 [2008], 149.

- Ali, ako ste citirali neki prijevod izvora (na hrvatskom, engleskom...) tada morate navesti i prevoditelja.

Primjer:

Homerova Ilijada. Prev. Tomo Maretić, Zagreb 1921.

8. Popis literature

- Popis literature sastavlja se abecednim redoslijedom prezimena autora.
- Ako je isti autor zastupljen s više različitih radova, popis literature sastavlja se prema kronološkom redoslijedu objave tih radova. Prvo se bilježi raniji, a potom kasniji rad.
- Ako je isti autor u istoj godini objavio dva ili više radova, onda se uz godinu izdanja za svaki pojedini rad dodaju mala abecedna slova a, b, c (npr. Sanader 2001, Sanader 2001a, Sanader 2001b), a radovi se poslože abecedno, prema prvome slovu naslova.
- svi radovi i svi autori citirani u tekstu, bilješkama i uz slike u radu moraju obavezno biti navedeni u popisu literature.
- za knjige ne navodimo broj stranica, već samo inicijal imena i puno prezime autora, naslov djela, mjesto i godinu izdanja.
- za članke, poglavlja u knjigama i enciklopedijske jedinice obavezno navodimo raspon stranica rada (od-do).

Primjer:

Demicheli 2011

D. Demicheli, *Neobjavljeni antički natpisi iz muzeja Cetinske krajine i Zbirke Franjevačkog samostana u Sinju*, u: A. Librenjak, D. Tončinić (ur.), *Arheološka istraživanja u Cetinskoj krajini*, Zagreb-Sinj 2011, 69-97.

Kaić, Bubić 2013

I. Kaić, V. Bubić, *Oratorium A and other 4th century Christian buildings in Salona*, u: D. Bojović (ur.), *Saint emperor Constantine and Christianity*, Niš 2013, 463-473.

Ritterling 1924-25

E. Ritterling, s.v. *Legio*, u: W. Kroll (ur.), *RE XII*, Stuttgart 1924-25, 1211-1829.

Sanader 2001

M. Sanader, *Antički gradovi u Hrvatskoj*, Zagreb 2001.

Sanader 2001a

M. Sanader, *Tilurij – rimski vojni logor. Prethodno izvješće s arheoloških istraživanja u sezoni 2000*, *Opuscula archaeologica* 25, 2001, 183-194.

Sanader 2008

M. Sanader, *O antičkoj provincijalnoj arheologiji u Hrvatskoj, s naglaskom na gospodarstvu*, *Opuscula archaeologica* 30, 2006 [2008], 143-182.

Šimić-Kanaet 2003

Z. Šimić-Kanaet, *Keramika*, u: M. Sanader, *Tilurium I. Istraživanja – Forschungen 1997.-2001.*, Zagreb 2003, 109-188.

Tončinić 2011

D. Tončinić, *Spomenici VII. legije na području rimske provincije Dalmacije*, Split 2011.

Zaninović 1996

M. Zaninović, *Heraclea Pharia*, u: M. Zaninović, *Od Helena do Hrvata*, Zagreb 1996, 45-58.

Elektronički izvori

<http://wp.ffzg.unizg.hr/apra/arheoloska-istrazivanja/tilurium/> (07.03.2014.)

9. Latinske riječi u hrvatskom tekstu

- Postoji nekoliko mogućnosti njihovog korištenja:

a) Koristiti kroatizirani oblik.

- Ovaj se način najviše preporučuje u pisanju znanstvenog rada.

- Kod prvog navođenja u zagradi i kurzivu navesti izvornu latinsku riječ u nominativu.

Primjer:

- Hrvatski oblik latinskih riječi izvodi se iz genitivne osnove, npr. *cohors*, u gen. *cohortis*, u hrv. kohorta; ime pjesnika Publija Ovidija Nazona u lat. nominativu glasi *Publius Ovidius Naso*, u genitivu *Publi Ovidii Nasonis*, pa otud u hrvatskom Nazon, a ne Nazo.

b) Koristiti latinske riječi, ali tako da se rečenica uvijek formulira na način da se latinska riječ javlja u nominativu.

c). Koristiti latinske riječi, ali onda i njihove odgovarajuće padeže, odnosno latinske riječi deklinirati na latinskom. Ovakva se praksa, iako potvrđena u starijoj literaturi, danas ne preporučuje!

Sve navedene mogućnosti su ispravne, ali je poželjno da se opredijelite za jednu, odnosno da u što većoj mjeri ujednačite način korištenja latinskih riječi u hrvatskom tekstu.

Važno!

Latinske se riječi uvijek pišu *u kurzivu*, bez obzira navodite li ih u tekstu, zagradama ili u bilješkama.

Tilurium, -i = Tilurij

Burnum, -i = Burn(o)

spolium, -i = spolij

10. Pisanje godina

1. st. prije Krista / 1. st. pr. Krista / 1. st. pr. Kr.

1. st. poslije Krista / 1. st. po. Krista / 1. st. po. Kr.

11. Imena autora

- Ako se u tekstu prvi put spominje neki autor onda treba navesti njegovo puno ime i prezime.

- U daljnjem navođenju istog autora u tekstu treba navesti inicijal njegova imena i puno prezime.

Primjer:

Marin Zaninović navodi...(a ne Zaninović).

M. Sanader smatra da (a ne Sanader).

12. Sažetak i ključne riječi

- Sažetak pisanoga rada (od pet do deset rečenica) i ključne riječi (obično 5-10 pojmova) obavezni su dio svakoga znanstvenoga rada. Pišući sažetak i ključne riječi vježbate tehniku sažimanja teksta i izdvajate najvažnije informacije koje vaš rad pruža. Pravilnim

odabirom ključnih riječi omogućujete da vaš rad bude lakše pretraživ u knjižničnim katalozima i bazama podataka.

13. Abstract and key words

- Sami prevedite svoj sažetak i ključne riječi s hrvatskoga na engleski jezik. Sažetak i ključne riječi na engleskom jeziku danas predstavljaju standard u znanstvenim publikacijama objavljenima u Hrvatskoj. Oni služe boljoj recepciji znanstvenog rada u inozemstvu te je svakome autoru u interesu da sastavi kvalitetan sažetak i da navede relevantne ključne riječi koje se stvarno i koriste u engleskom jeziku.

14. Predavanje seminarskog rada

Seminarski se rad predaje u ispisu, uvezan i po dogovoru s nastavnikom na jednom elektroničkom mediju (CD, DVD, USB).